

Stig-Åke Peterson & George Svéd

Trettio år på Sveavägen

När RFSL Stockholm vid årsskiftet 2017/18 lämnar sina lokaler på Sveavägen 59 är det i det närmaste trettio år sedan föreningen flyttade dit från Söder. En historisk händelse som nu har fått sitt slut.

Det är med både glädje och vemod som det är dags för RFSL Stockholm att lämna Sveavägen 59. Huset har varit en hemvist för hbtq-personer i snart tre årtionden; för medlemsgrupper med både yngre och äldre som målgrupper. Här har aktivister och allierade, tjänstepersoner, medlemmar och styrelse mötts för att på olika sätt förbättra livet för hbtq- personer i stockholmsregionen. Vi har i nutid firat segrar som transpersoners rättigheter, men även sört förlusten av bröder och systrar vid attentatet i Orlando.

Vi lämnar nu för nya lokaler i Det Vita Huset på Söder. Här kommer vi få lokaler som erbjuder andra fördelar för både medlemmar och personal i form av förbättrad tillgänglighet.

Låt oss minnas de vinster och förluster som skett och firats här – och låt oss ta med oss dessa för att skapa ett ny hemvist för hbtq-personer på Söder. Denna gång tillsammans med en annan organisation som vi ser en möjlighet att utvecklas tillsammans med för medlemmarnas bästa.

Jacob Tardell
Ordförande, RFSL Stockholm

Hur det hela började

RFSL som riksförbund bildades den 21 oktober 1950. Från början var förbundet en del av det danska Forbundet af 1948 och hette officiellt Svenska sektionen av Forbundet af 1948. Men 1952 var det dags att byta namn till RFSL (Riksförbundet för sexuellt lika-berättigande).

I början av RFSL:s verksamhet dominerade det sexualpolitiska arbetet men ganska snart började förbundet också att ordna fester och andra sociala aktiviteter för sina medlemmar. Styrelsen skulle hinna med att driva opinionsbildande arbete och ordna fester. Det blev i längden för mycket. Så

från den 1 januari 1957 avskiljdes den sociala delen av verksamheten till två avdelningar i Stockholm, en för kvinnor (Diana) och en för män (Kretsen). Avdelningarna fick egna styrelser och ekonomi, festerna ordnades separat för kvinnor respektive män.

När man skulle bestämma namn på avdelningarna valdes Diana (jaktens gudinna) för kvinnorna och Kretsen för män (efter den schweiziska organisationen Der Kreis, världens första organisation för homosexuella).

På 80-talet var det lambda-tecknet som var symbolen för Homosexuell solidaritet. Givetvis på rosa tyg.

Timmy kommer till

Under många år hyrde Kretsen och Diana olika lokaler för sina fester. Till varje festkväll fick man fylla lokalen med allt som behövdes, allt från färdigbredda mackor till transportabel musik-anläggning. En period höll man till i en nykterhetsförenings lokal och där kunde man inte servera alkohol. Man börjad därför fundera på att skaffa en egen lokal där man kunde ha en fast verksamhet. För att finansiera en sådan investering bildades därför en separat förening som skulle sälja andelar till medlemmarna. Så kom Andelsföreningen till (officiellt hette den Stockholmsklubben Kret-

sens fond för klubblokal). Efter många års arbete lyckades Andelsföreningen förvärva en lokal på Timmermansgatan 24, lämpligt nog döptes den till Timmy. Det var ett stort ögonblick för föreningarna när lokalen kunde öppnas 1965. För att skilja föreningarnas ekonomi från Timmys ekonomi bildades en särskild stiftelse som kom att kallas Stiftelsen Pro Nobis (=för oss).

Men även en egen lokal kräver arbete och därför utarrenderades verksamheten till en medlem, som skulle driva matservering för allmänheten

Flytten till Sveavägen innebar också stora möjligheter att synas utåt.

på dagarna och vara upplåten för medlemmarna kvällstid. Fortfarande var det separata kvällar för Dianans resp. Kretsens medlemmar.

Relativt snart blev det dock en konflikt med arrendatorn som slutade med att han helt enkelt bytte lås till Timmy så att medlemmarna inte längre kunde komma in i sin egen lokal. Den konflikten löstes inte förrän 1971 sedan ärendet slutat i Högsta Domstolen.

Nya vindar

Men 1971 hände det mycket på riksplanet. Inspirerad av Stonewall-revolten i USA 1969 hade flera unga börjat kräva en reformering av riksförbundet. Man upplevde att RFSL var alltför försiktigt i sitt arbete att förbättra situationen för homosexuella (hbtq-begreppet var ännu inte uppfunnet). I spetsen för dessa krav stod några medlemmar i Arbetsgruppen Holmfrid. De hade bl.a. startat en telefonjour (Jourhavande Vän) och hade kontakter med aktivister i andra städer. En del av dessa ville inte ansluta sig till RFSL utan arbeta självständigt lokalt. Här fanns både Gay Power Club i Örebro och Club Pedros Supporterklubb i Göteborg och några till.

Kraven på en förändring ledde till att en samarbetskonferens sammankallades i Uppsala under Kristi Himmelfärdshelgen 1971. Här antogs flera förslag till en förändring av riksförbundets organisation och inriktning av arbetet. Dessa förändringar godkändes sedan av ett extra årsmöte hos RFSL i september samma år. Därmed lades grunden till den organisation som fortfarande gäller för RFSL.

De här förändringarna fick dock inga omedelbara effekter på Stockholmsklubbarna Diana och Kretsen. De fortsatte att driva sin verksamhet och prioriterade den nyöppnade Klubb Timmy.

På Hyllan ordnades bl.a. ett kafé som olika aktivister ansvarade för.

Istället var det några studerande vid universitet som valde att starta en egen förening – Klubb Albert – där man hade olika projekt där man exempelvis granska läromedlens framställningar om homosexualitet.

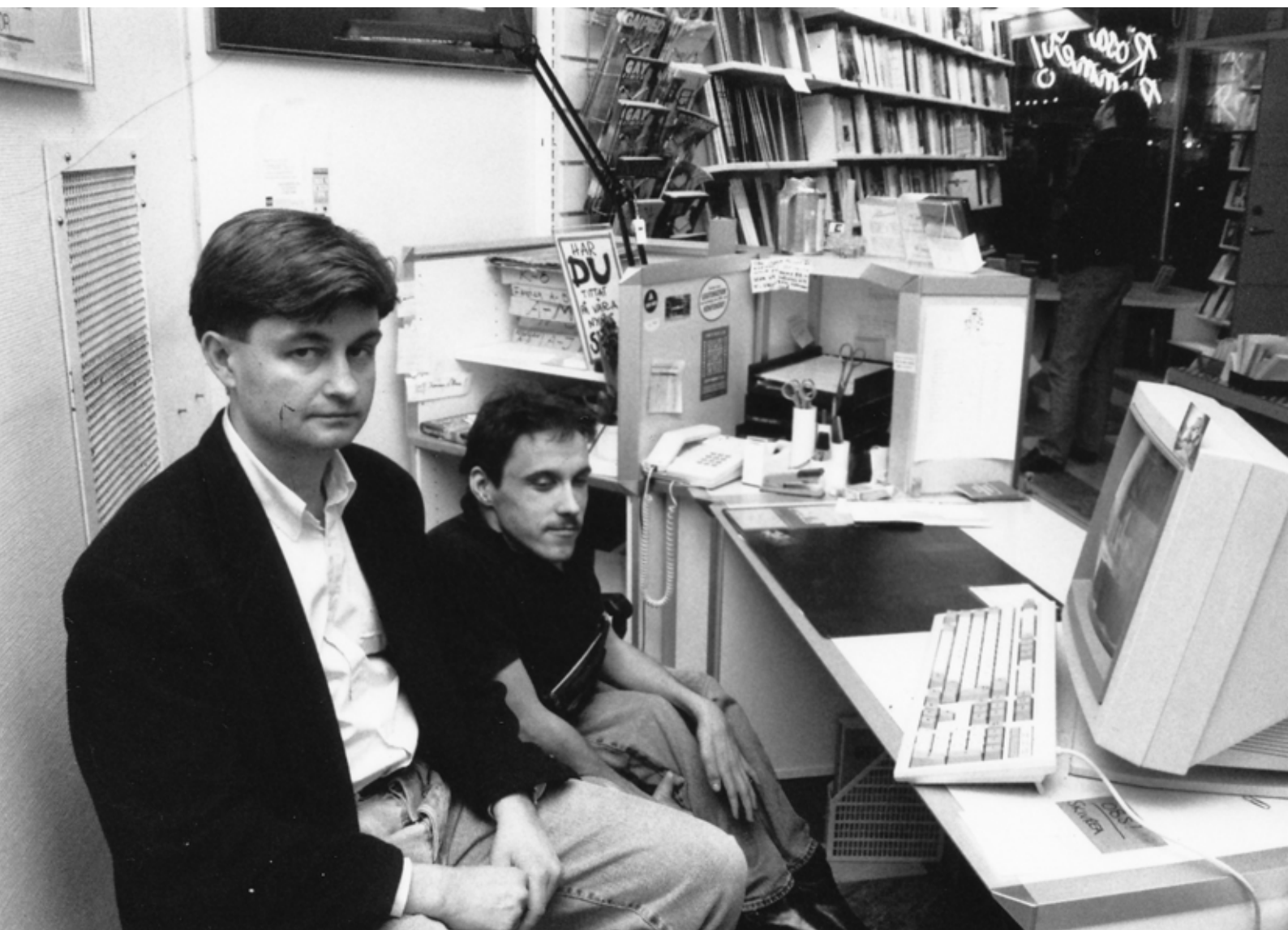
Samtidigt som Klubb Albert var en fristående organisation i Stockholm (ansluten till RFSL) samarbetade man med de andra Stockholmsklubbarna. Man kunde också använda klubblokalen Timmy för sina möten (på dagar då ingen annan aktivitet pågick där). Det här samarbetet ledde så småningom till att en sammanslagning av alla klubbarna - Diana, Kretsen och Albert. Och från 1973 bildades RFSL Stockholm som alltså fortfarande existerar.

Verksamheten på Söder

Den nygamla föreningen RFSL Stockholm präglades av större aktivitet och öppenhet. En viktig symbolfråga blev därvid diskussionerna om man skulle behålla gardinerna framför de två stora skyltfönster som vette ut mot Timmermansgatan. Det hände dock mycket annat under de följande åren. Den första Homosexuella frigörelsedagen anordnades 1977 och blev sedan ett årligt arrangemang, från 1979 förändrad till Homosexuella Frigörelseveckan. Den aktiviteten pågick ända fram till 1998 då Europride arrangerades i Stockholm av en särskild förening. Därefter har Stockholm Pride vuxit både i storlek och betydelse.

En annan viktig händelse var starten av närradion

1979. Stockholm Gay Radio var faktiskt först ut i Stockholm med en direktsändning från studion på Hornsgatan 62. Här fanns även den för riksförbundet och RFSL Stockholm gemensamma expeditionslokalerna inrymda. Från 1971 och ett par år framåt hade expeditionen varit inrymd på Döbelnsgatan där City Club hade öppnat. Ägaren till City Club hade tidigare varit sekreterare i styrelsen och upplät ett kontorsrum i klubbens kontorslokaler till RFSL. Sedan verksamheten på Timmermansgatan stabiliserats kunde en öppning tas upp från Klubb Timmy och en trappa fick byggas till källaren under. Dit flyttades diskoteket och i en annan del av källaren inrymdes expeditionslokalerna. Men i slutet på 70-talet kunde alltså

lokalerna på Hornsgatan 62 förhyras. Kontorslokalerna flyttades senare till Hornsgatan 92.

En viktig utökning av verksamheten skedde 1981 då en grannlokal till Timmy kunde hyras. Här inrättades en bokhandel med namnet Rosa Rummet. Förutom försäljningslokalen fanns ett rum där man kunde fika och också läsa diverse tidskrifter. Innanför dessa rum fanns också en mycket liten teatersalong som döptes till Rosa Salongen. På 80-talet var Rosa triangeln symbolen för homosexuell frigörelse; den skulle minna om de homosexuella som tvingades bära rosa triangeln i Hitlers koncentrationsläger, men samtidigt visa på att vi idag är stolta homosexuella.

Bakgrunden till bokhandeln var det bokbord som ett par medlemmar startat. Vid olika arrangemang – exempelvis frigörelseveckor – såldes litteratur som inte fanns i den ordinarie bokhandeln. Men givetvis en och annan svensk klassiker av författare som Bengt Martin. För att bokhandeln skulle kunna öppnas krävdes dock att bokdistributören Seelig tecknade ett avtal om försäljning (till lägre inköpspris) och detta vållade inledningsvis vissa problem. Rosa Rummet var framför allt öppet på kvällar och helger och detta var inte tillräckligt omfattande menade Seelig, men gav med sig så småningom.

Ovan: Förbundsbiblioteket fick lokaler i ett rum som döptes till Lydia Wahlström.
Till vänster: Bokhandeln Rosa Rummet flyttade med från Söder till Sveavägen.

Planer på ett hus

Verksamheten på Timmermansgatan växte och behovet av större lokaler var akut. De flesta lördagskvällar var det fullt med folk som ville umgås och det var inte ovanligt att inläppet måste stänga.

Styrelsen för RFSL Stockholm var medveten om att en ny större lokal krävde ett stort kapital för att kunna realiseras och beslutade därför att starta en insamling – miljoninsamlingen – för att få ett grundkapital. Samtidigt uppvaktades olika myndigheter för att få ett ekonomiskt stöd. Detta var i början av 1980-talet och hiv/aids var en ny sjukdom och här kom RFSL att spela en viktig roll i det förebyggande arbete när myndigheterna ibland stod handfallna. En särskild rådgivningsverksamhet öppnades på Bergsundsgatan med kuratorer, hivkansli, självhjälsgrupper startades, och föreläsningar om aids ordnades. Social-

departementet kände behov av att visa handlingskraft och 1987 infördes den s.k. bastuklubbslagen (förbud för bastuklubbar som riktade sig till män som hade sex med män). Den lagen blev visserligen tandlös i kampen mot hiv/aids och avskaffades efter några år. Men den blev ett argument för att samhället måste ta ansvar för alternativa sociala (inte sexuella) träffpunkter för homosexuella.

Mot den här bakgrunden etablerades ett samarbete med Stockholms stad. Det var främst socialborgarrådet Inger Båvner och finansborgarrådet Mats Hulth som bearbetades. Visionerna från RFSL Stockholms sida var storslagna, det skulle bli ett eget hus som inrymde både administrationslokaler och lokaler för utbildning, hälsoinformation, nöjen och kultur samt umgänge. Det var genom mötet med andra som identiteten

Den öppna platsen mitt i huset skulle påminna om en italiensk piazza och givetvis fanns här en vattenfontän.

skulle stärkas och kunskaperna spridas. Många olika alternativ diskuterades med staden, bl.a. en lokal i närheten av Maria-mottagningen, en skola i Bromma (där flyttade senare Maranata in), ett nedlagt lärarseminarium vid Stureplan och Klockhuset vid Barnängens herrgård. Av olika skäl förkastades dock dessa alternativ. I stället blev det en nedlagd teaterlokal på Sveavägen 59 som blev Huset.

Lokalerna hade ursprungligen varit en försäljningshall för exklusiva bilar (därav var alla golv- ytor försedda med marmorplattor). Senare hade lokalen använts av Unga Klara som teater. I botten- våningen fanns försäljningslokalerna (senare teaterscenen) och två marmortrappor ledde upp till övervåningen där olika rum fanns. I en mellanvåning mot Saltmätargatan fanns ett par

små kontorsrum. Mellan bottenvåningen och övre våningen fanns en öppning som möjlig- gjorde att man från övre våningen kunde iaktta vad som hände på bottenvåningen.

Den nya lokalen gav möjlighet till en flexibel användning men samtidigt krävde den en omfat- tande ombyggnad, bl.a. skulle ett helt nytt kök inredas. Och ett glastak konstruerades för att möjliggöra flexibel användning av båda hus och ytan mellan dem. För att realisera en sådan ombyggnad beslutade Stockholms stad att anslå 8 milj kr, Socialdepartementet (via AIDS-delega- tionen) 2 milj kr och Stockholms läns landsting 1 milj kr. Härtill kom föreningens egna medel på 1 milj kr.

Huset blir verklighet

Drottningen i form av Hans Fassbinder deltog givetvis i öppningsceremonin, här tillsammans med sin hovdam.

Sedan alla formaliteter och ekonomiska beslut hade tagits kunde planeringsarbetet påbörjas på allvar. Visionen var att skapa en mötesplats för alla, man talade om ett Fol-kets Hus för Stockholms homosexuella.

För att inte riskera föreningens ekonomi om hus experimentet skulle misslyckas bildades ett särskilt bolag – Huset på Sveavägen AB – som ansvarade för verksamheten, även om det var RFSL Stockholm som skrev kontrakt med staden. De dagliga aktiviteterna med restaurang och café

skulle skötas av ett särskilt bolag – Alice B Toklas AB. Härtill kom att Rosa Rummets bokhandel sedan tidigare var ett eget bolag.

Ingången till Huset var från Sveavägen och en kort gång ledde fram till Torget. Det skulle associera till en italiensk piazza med stora öppna ytor och en fontän placerades i mitten. Till vänster om gången fanns restaurangen Alice B (med Bertil Säfbom från gamla City Club som restaurangchef) och till höger bokhandeln Rosa Rummet. Bredvid bokhandeln fanns Café Timmy. Efter

Ovan: Borgarrådet Mats Hulth höll invigningstalet och Stockholm Gay Kör sjöng. En av de gamla kämparna från 50-talet var RFSL:s dåvarande ordförande Bengt Borgstedt. Till vänster: Kökspersonalen förbereder serveringen under öppningsfestligheterna.

torget kunde man nå diskoteket som kom att kallas för Pride.

Övervåningen inrymde kontorslokaler både mot Sveavägen och en diskret ingång från Saltmätargatan (för kurators- och rådgivningsbesök). Här fanns också studio för Stockholms Gay Radio, förbundsbiblioteket Lydia Wahlström och ett kafé (Pro Nobis) som drevs av frivilliga. Området runt öppningen var öppet för allmänheten diskotekskvällar och här fanns också ölservering från egen tappkran.

I mellanvåningen mot Saltmätargatan inrymdes mindre kontorsrum för olika förening-ar (Ekumeniska gruppen för kristna homosexuella (EKHO), Gay Moderaterna, Homo-sexuella Socialister m.fl.). Här fanns också personalrum för restaurang och diskotek.

Så var det då dags för den stora invigningen den 26 februari 1988. "Alla" var där, Stockholms Gay Kör sjöng och finansborgarrådet höll invignings-talet. Ett mångårigt arbete hade därmed krönts med framgång.

Den här ombyggnaden döptes snabbt till "Grottan".

Huset förändras

När Huset öppnade 1988 fanns det inte många andra träffställen för homosexuella. Huset blev därför snabbt populärt. Verksamheten bedrevs helt i föreningens regi (både genom olika aktivitetsgrupper och via de olika bolagen) och i längden blev detta en alltmer betungande uppgift. Föreningen beslutade därför att arrendera ut en del av den mer kommersiella verksamheten (framför allt restaurang, diskotek och kafé). Den förste arrendatorn blev Peo Månestad, som döpte om diskoteket från Pride till Hus1. Han efterträddes av Markus Goldberg, som behöll namnet. Markus försökte successivt förändra lokalerna och bl.a. byggdes torget om till något som i folkmun kallades för Grottan.

En större förändring i konceptet gjordes av Ulrich

Bermsjö som döpte om Hus1 till Tip Top. Han ordnade en pampig invigningsfest den 20 januari 1999 där bl.a. operasångerskan Siw Wennberg medverkade. I avtalen med arrendatorerna fanns en klausul att verksamheten inte fick avyttras utan föreningens godkännande, men Ulrich valde att istället sälja sina aktier i Tip Top och på så vis kunde Karin Benedictsson ta över verksamheten. Hon stannade endast en kort period innan sista ägarna tog över och drev diskoteket Rio.

Café Timmy som från början drivits av olika aktivister överläts också på arrendator. Mellan åren 1993 och 1995 var det Jens Engelberg och Robert Baghdasarian som drev Café Diva. De hade egen tillverkning av bakverk och kunde också på beställning designa tårter.

Några ur serveringspersonalen med källarmästaren i spetsen.

Sedan diskoteksverksamheten upphört stod dessa delar av lokalen oanvänd. Det innebar också att föreningen inte fick in några hyresintäkter varför den ekonomiska situationen var bekymmersam. Den var till och med så dålig att konkursen bara var några dagar borta. Genom en förhandling i sista stund med Stockholms läns landsting kunde dock de ekonomiska problemen lösas och verksamheten räddas.

Bottenvåningen avvecklas

Då föreningen saknade ekonomiska möjligheter att fortsätta hyra bottenvåningen beslutade Stockholms stad att den delen av lokalerna skulle hyras ut till Lidl. I samband därmed slopades också marmortrappan mellan bottenvåningen och de övre våningen. Nästa förändring skedde 2013 då Stockholm stad sålde hela fastigheten på Sveavägen eftersom staden inte längre hade något behov av denna för sin egen verksamhet. En privat ägare tillträdde och han hyrde ut såväl bottenvåningen som den övre våningen till affären Lidl. De lokaler som RFSL Stockholm disponerar på övervåningen hyrs av Lidl, som från 2018 har aviserat en hyreshöjning. Då föreningen har bedömt att den nya hyran blir svår att klara av väljer man alltså att flytta från Sveavägen 59.

